

Gliwice 31.01.2023

Recenzja

Rozprawy doktorskiej autorstwa mgr inż. Adriana Porady pt. „Przekształcenia wielkich osiedli mieszkaniowych w Europie Środkowo-Wschodniej po transformacji ustrojowej 1989 na przykładzie zespołów z Drezna, Brna i Wrocławia”.

dr hab. inż. arch. Tomasz Bradecki

Wydział Architektury Politechniki Śląskiej

Katedra Urbanistyki i Planowania Przestrzennego

Akademicka 7

Gliwice 44-100

Tomasz.bradecki@polsl.pl

I. Podstawa wykonania recenzji

Podstawą do wykonania recenzji jest pismo W1/4020/94/2022 z dnia 28.11.2022 w sprawie wykonania recenzji rozprawy doktorskiej autorstwa mgr inż. Adriana Porady, Promotorka: dr hab. inż. arch. Izabela Mironowicz, profesorka Politechniki Gdańskiej, Katedra Urbanistyki i Planowania Regionalnego, Wydział Architektury, Politechnika Gdańska, Promotor pomocniczy: dr inż. Paweł Pach Katedra Urbanistyki i Procesów Osadniczych, Wydział Architektury, Politechnika Wrocławska. Przy opracowaniu recenzji kierowano się także opisem wymogów jakie spełniać winna rozprawa doktorska, zawartymi w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dn. 14 marca 2003r.

II. Ocena pracy przedstawionej do recenzji

1. Ocena pracy pod względem naukowym

Maszynopis zawiera 489 stron i składa się z niżej wymienionych części

1. Wstęp
2. Stan badań nad osiedlami mieszkaniowymi
3. Geneza i rozwój koncepcji osiedli mieszkaniowych
4. Charakterystyka wielkich osiedli mieszkaniowych
5. Wybrane teorie wyjaśniające przekształcenia powojennych wielkich osiedli mieszkaniowych
6. Wpływ transformacji ustrojowej na procesy zachodzące w miastach postsocjalistycznych
7. Analiza transformacji wybranych osiedli
8. Ocena transformacji wielkich osiedli mieszkaniowych

9. Podsumowanie I wnioski

10. Aneks

Praca zawiera 162 ilustracji oraz 48 zestawień tabelarycznych, a także 53 wykresy.

Praca zawiera bardzo długą listę pozycji bibliograficznych (s.447-482). Lista ta jest obszerna i nieponumerowana. Na liście tej znajdują się pozycje polskich autorów, a także autorów publikujących w językach angielskim, czeskim, niemieckim, francuskim oraz węgierskim i holenderskim. Wszystkie wymienione publikacje są ściśle powiązane z tematem, dobór literatury należy uznać za właściwy.

2. Ocena zakresu tematycznego, cel pracy, metoda pracy, tezy pracy

Zakres tematyczny należy uznać za wystarczający. Umożliwia to wyciągnięcie właściwych wniosków. We wstępie autor wskazał następujące cele pracy z podziałem na cele ogólne i szczegółowe.

W ujęciu ogólnym praca ma na celu rozpoznanie problemu badawczego, jakim są zagadnienia powojennych osiedli mieszkaniowych o zabudowie blokowej oraz procesów przekształceń zachodzących w tego typu strukturach urbanistycznych po transformacji ustrojowej w miastach Europy Środkowo-Wschodniej.

W ujęciu szczegółowym praca ma na celu rozpoznanie procesów i kierunków przekształceń wybranych wielkich osiedli mieszkaniowych. Doktorant za niezbędne uznaje także rozpoznanie determinant poszczególnych przemian, identyfikacji i konfrontacji podobieństw, różnic i zależności w kierunkach przekształceń osiedli w miastach postsocjalistycznych. W pracy podjęto próbę diagnozy, w jakim stopniu zachodzące w przestrzeni osiedli zmiany skorelowane są z przekształceniami zachodzącymi w miastach postsocjalistycznych.

Zamiast tez pracy sformułowano cztery zasadnicze pytania:

- 1. Jakie przemiany i zjawiska zaszły w strukturze funkcjonalno-przestrzennej, morfologicznej i fizjonomicznej wielkich osiedli mieszkaniowych po transformacji ustrojowej?*
- 2. Jakie skutki i oddziaływania wywarły przekształcenia zachodzące po transformacji ustrojowej na przestrzeń osiedli?*
- 3. Czy procesy zachodzące po transformacji ustrojowej w przestrzeni osiedli mieszkaniowych powielają zjawiska zachodzące w miastach postsocjalistycznych?*
- 4. Czy analizowane ścieżki rozwoju osiedli w wybranych trzech państwach Europy Środkowej powielają trajektorie rozwoju osiedli w państwach Europy Zachodniej, a także czy teoretyczne modele wyjaśniające przemiany wielkich osiedli mieszkaniowych da się zastosować do analizy zmian zachodzących w osiedlach w państwach postsocjalistycznych?*

Autor słusznie zauważa, że przyjęty w pracy zakres przestrzenny jest duży i dlatego badania odniesiono do trzech grup obszarów w skali: międzynarodowej (makro), regionalnej (mezo) oraz lokalnej (mikro).

Praca obejmuje problematykę osiedli mieszkaniowych z drugiej połowy XX w. W części teoretycznej za podstawową metodę badawczą przyjęto studia literatury. W części analitycznej wybrano studia przypadków obejmujące 6 osiedli mieszkaniowych, po 2 przykłady w każdym z 3 miast: Drezna, Brna i Wrocławia.

Metoda analityczna polega m.in na porównaniu danych kartograficznych oraz analizy danych geoprzestrzennych i statystycznych, dotyczących stanu zagospodarowania przestrzennego wybranych zespołów mieszkaniowych. Do analiz wykorzystano także materiały i opracowania literaturowe opisujące przekształcenia, interwencje lub inwestycje wdrożone w poszczególnych osiedlach. W celu monitorowania zmian porównano dane z różnych okresów, na podstawie których zobrazowano stan zagospodarowania osiedli po upadku socjalizmu (czyli na rok 1989/90) oraz stan obecny (na rok 2019/20). Zdaniem recenzenta wymienione powyżej porównanie i zrealizowane mapowania terenów w dwóch różnych czasookresach jest bardzo cennym materiałem badawczym, który pozwala na budowanie wniosków. W części podsumowania przedstawiono wnioski oraz podsumowanie odpowiedzi na zadane we wstępie pytania.

3. Ocena kompozycji pracy

Kompozycję pracy opartą na rozdziałach I podrozdziałach należy uznać za właściwą.

4. Ocena sposobu przedstawienia materiału I jego ujęcie

Autor pracy prowadzi narrację w sposób bardzo dobry. W tekście znajdują się liczne I bardzo obszerne przypisy dolne. W części tekstowej na niektórych stronach autor wnikliwie cytuje całe akapity (np. s. 192,193,202,216,217,218). Materiały i istotne informacje zostały przedstawione w pracy w sposób bardzo szczegółowy.

5. Ocena poprawności językowej I stylistycznej

Autor pracy posługuje się poprawnym słownictwem, wykorzystuje terminy związane z tematyką w sposób profesjonalny. Mankamentem pracy są błędy literowe (np. na stronach 33, 401,410, 428, 430 oraz innych) - najczęściej jest zamiana jednej litery lub zła odmiana przez przypadki.

W tekście pojawiają nieliczne określenia używane w mowie potocznej np. 'Mówiąc w skrócie' s.416

Warto także zwrócić uwagę na bibliografię autorów różnych narodowości. Czytelnicy, którzy nie posługują się językiem czeskim, węgierskim, holenderskim mogą mieć utrudnione zadanie

w tłumaczeniu tytułów we wspomnianych językach, które można uznać za mniej popularne. Tłumaczenia tytułów oraz numeracji pozycji bibliograficznych ułatwiłyby ocenę części bibliograficznej.

6. Ocena użytej terminologii, oznaczeń i symboli

Przyjęte w pracy oznaczenia, symbole i terminologię należy uznać za właściwe i powszechnie stosowane w działalności badawczej w dyscyplinie naukowej architektura i urbanistyka.

7. Ocena objętości pracy (czy występują powtórzenia informacji, czy występują uwagi ogólne, czy występują mało istotne szczegóły)

Praca jest bardzo pojemna, a jej treść zawarto na 489 stronach formatu A4 w wydruku dwustronnym. Informacje przedstawione w pracy są bardzo szczegółowe. Uwaga ta dotyczy zarówno części teoretycznej i analizy literatury, jak i części badawczej. Jest to jednocześnie bardzo duża zaleta pracy, jak i wada. Duża ilość szczegółowych informacji świadczy o rzetelnym podejściu do tematu, przez co analizy są bardzo wnikliwe. Z drugiej strony nadmiar informacji i cytowań może być dla czytelnika nadmierny, a przez to nurzący. Można to oceniać jako walor (łatwo o dostęp do zebranych przez doktoranta definicji), lub jako wadę - praca jest przez to bardzo obszerna.

W pracy należy docenić bardzo wnikliwie przeprowadzone studium przypadków, obejmujące studium historyczne oraz liczne analizy bazujące na inwentaryzacji osiedli – w tym autorskie plany, autorskie fotografie osiedli znajdujących się w Polsce, porównania zdjęć i planów osiedli w różnych czasookresach, a także ilościową i jakościową analizę tych zmian (dane na temat wartości wskaźników urbanistycznych przedstawiono w macierzach zbiorczych zamieszczonych na końcu opracowania). Opisy przekształceń osiedli w czasie oraz zamieszczone w opracowaniu katalog przekształceń wielkich osiedli mieszkaniowych oraz ich autorska ocena stanowią znaczny walor opracowania doktoranta, który może być wykorzystywany w kolejnych opracowaniach i działaniach naprawczych osiedli.

8. Ocena doboru tytułu

Tytuł rozprawy należy ocenić jako dobrany poprawnie.

9. Ocena doboru ilustracji i tabel

Ilustracje, tabele oraz wykresy dobrano poprawnie. W części tekstowej pracy brak odniesienia do konkretnych ilustracji. Czytelnik musi się domyślać, że wybrany akapit odnosi się do danej ilustracji. Na uwagę zasługują autorskie ilustracje i wykresy, które prezentują dobry warsztat badawczy autora. Niektóre z nich wymagają objaśnienia, tak by wykresy były w pełni

zrozumiałe (np. Wykresy i ilustracje przedstawiające analizy metodą FMI oraz wykresy głównych kierunków zmian funkcji (np. Wyk.48 s.390).

10. Ocena czy praca odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim

Pracę cechuje duży walor poznawczy. Badania i kwerenda literatury przedstawione w części 3,4,5,6 są przeprowadzone we właściwy sposób. Badania własne przedstawione w części 7,8 są przeprowadzone jasno i czytelnie. Podsumowanie i wnioski zawarto na 4 stronach. Rozdział ten należy uznać za wystarczający. Praca odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim.

III. Wnioski końcowe

W świetle zapisów zawartych w art. 16. 1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) osiągnięcie Autora przedstawione w pracy pt. „Przekształcenia wielkich osiedli mieszkaniowych w Europie Środkowo-Wschodniej po transformacji ustrojowej 1989 na przykładzie zespołów z Drezna, Brna i Wrocławia” należy uznać za spełniające kryteria oraz za znaczny wkład w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka.

Praca ta prezentuje złożone i wnikliwie badania osiedli mieszkaniowych oraz zmiany, funkcjonalno-przestrzenne, jakie w nich zachodziły. Przedstawione tło historyczne oraz wielopłaszczyznowe podejście autora do tematu (autor odnosi niektóre z przekształceń osiedli do uwarunkowań kulturowych, politycznych, technicznych, geograficznych oraz innych) zasługuje na docenienie. Tego typu podejście pozwala na lepsze zrozumienie genezy wielkich osiedli mieszkaniowych i zrozumienia ich kondycji współcześnie.

Rekomenduję by pracę opublikować jako dysertację książkową, jednak po znacznym jej skróceniu i przygotowaniu syntezy części badań. Dotyczy to zarówno części teoretycznej jak i części badawczej. Należałoby także rozważyć uwagi zawarte w recenzji.

Uwagi krytyczne wymienione w niniejszej recenzji należy uznać za marginalne, jeśli weźmiemy pod uwagę bardzo wysoki poziom merytoryczny pracy, rzetelność badań wykonanych przez autora, a także całość pracy. Rozprawę doktorską dopuszczam do publicznej obrony przed Radą Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka Politechniki Wrocławskiej. Jednocześnie wnioskuję o wyróżnienie pracy.

dr hab. inż. Arch. Tomasz Bradecki